UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ambrosius Calepi/||nus Bergomates: professor de||uotus ordinis Eremitarum sancti Au/||gustini: Dictionum latinarum e greco || pariter diriuantiu[m]: earu[n]de[m]q[ue] interpre/||tationu[m] collector ...

Calepino, Ambrogio

[Wien], 1512

VD16 VD16 C 227

X

urn:nbn:de:hbz:466:1-97871

Visual Library

metus erat ne impedirek ſpes mea compede vxoria Aliqñ vxorius dicik qui vxori nimis inſeruit. Virg. Pulchramq́ꝫ vxorius vrbem extruis.

X Littera ſemiuocalis eſt: quę vim duplicis cõſonantis hꝫ pro qua modo cs.gs. primitꝰ vtebank: vt apecs gręcs: pro quibꝰ nũc apex grex dicimus. Sciendum ꝙ x. tranſit in u. conſonantẽ: vt nix niuis in ct. vt nox noctis et in aſpirationẽ ſubit: vt veho vexi. Quotienſcunq́ꝫ autẽ hęc ꝓpoſitio ex: cõponik cũ dictione incipiente a. vocali vel c.p.t.⁊ s. remanẽt integra: ſed quãdo cũ s. s abijcik: vt exaro/exeo/exigo/exoleo/exuro/excutio/explodo/extraho/exequor/expes.

X Ante A

Xanthus: latine fluuius dr. Quo noĩe dictꝰ ẽ fluuius troianus: qui ⁊ Scamander dr. Nam qđ in campis troianis proxime flumẽ armenta rufa et pecora leucophea naſcunk: ideo flumen id ilięſes xanthũ appellauiſſe dicunk. Eſt ⁊ nomẽ viri/et nomẽ vrbis Lycię a fluuio ſic nũcupate. Et nomen equi Hectoris.

Xanthũ ꝑli Aſię qui cũ eorũ vrbs ab harpago prefecto Cyri obſiderek vxores ſuas ac ſeruos et omnes opes in arce poſuerũt: deinde adhibito igni cremauerunt: ipſiq́ꝫ in bello irruentes cuncti cecidere.

Xanthicus aprilis mẽſis hebreoꝝ lingua appellatꝰ eſt.

Xantho fuit vna ex nymphis Oceani et Tethyos filia. Virg. lib. iiij. geor. Drymoq́ꝫ xanthoq́ꝫ.

Xantippe: nomẽ vxoris querule ſocratis philoſophi.

X Ante E

Xenos: latine hoſpes ſiue peregrinus. Xenia hoſpitalitas: amicitia externorũ.

Xeniũ dici poteſt munus hoſpitalitatis. vñ Martialis lib. xiij. in q̃ eiuſmodi munera diſtichis deſcribit: xenia nominauit: ꝙ verſus ipos pro xenijs mitteret. Om̃is in hoc gracili xeniorũ turba libello. Cõſtabit nummis quattuor empta tibi. Quattuor eſt nimiũ: poterit conſtare duobus. Et faciet lucrũ bibliopola triphon. Hęc licet hoſpitibꝰ ꝓ munere diſticha mittas: Si tibi tam rarus ꝙ̃ mihi numus erit. Huiꝰ diminu. eſt Xeniolũ paruũ xeniũ. Apul. Cõmodũ meridies acceſſerat et mittit mihi xeniola porcũ optimũ ⁊ quinq́ꝫ gallinulas ⁊ vini cadũ in ętate precioſi.

Xenodochiũ: et xenodociũ: hoſpitale locus publicus quo peregrini ⁊ hoſpites hoſpitaliter recipiunk ξενοσ hoſpes δοχειον receptaculũ quaſi hoſpitum receptaculũ. Hiero. Xenodochiũ in portu romano ſitum totus pariter mũdus audiuit.

Xenocrates p.c. nomẽ phi chalcedonij auditoris platonis qui in academia Speuſippo ſucceſſit: et vigintiquinq́ꝫ annis docuit. Fuit tardus ingenio adeo vt cũ illũ Plato Ariſtoteli cõpararet alterũ freno: alterũ calcaribus indigere dicebat. Hic philoſophorũ ſeueriſſimus extitit. Ferunt cũ phyrne nobile ſcortũ dedita opera a quibuſdã intra eius cellã miſſa eſſet: atq́ꝫ ab eo orans lectuli partem accepiſſet: demumq́ꝫ imꝑfecto ope diſceſſiſſet: dixit ſe nõ a viro ſꝫ a ſtatua veniſſe. Eius ꝟbis tãta fides adhibebak: vt cũ iniuriati nulliꝰ teſtimoniũ admitterek: huic ſoli iniurato crederetur. Hunc athenienſes aliqñ vendiderunt vt ita in exilio degens frangerek. Obijt ſecũdo ⁊ octogeſimo ętatis ſue anno cũ noctu forte in ſartaginem offendiſſet: fuere ⁊ alij hoc noie.

Xenodotus: fuit hiſtoricus patria Troeçenus.

Xenodorus q̃ſi ξειροσ .i. peregrinũ quod et ęgregiũ denotãs et δωρον donum fuit nomẽ ſtatuarij nulli veterũ celandi arte poſtponendi.

Xenophanes pe. cor. poeta Colophonius: qui cõtra Homerũ et Heſiodũ Elegias ſcripſit. Fuit et alter Xenophanes ex Leſbo poeta Iambicus.

Xenophon: nomen phi et ducis inſignis athenienſis Socratis diſcipulus et Platonis emulus fuit. ſpecioſus moratus ⁊ om̃ibus gratus. Hic primus oim̃ phorũ ſcripſit hiſtoriã. Exercitum quoq́ꝫ ex vltimis babylonię finibꝰ per aſpera ⁊ difficillima itinera incolumem in patriã reduxit. Fuere ⁊ alij xenophontes.

Xenophilus pe. cor. nomẽ muſici chalcidenſis pythagorici: de quo Val. maxi. biennio minor ꝙ̃ gorgias qui centũ ⁊ quinq́ꝫ vixit annis xenophilus chalcidenſis pythagoricus ſed fęlicitate nõ inferior. Siquidẽ vt ait Ariſtoxenus muſicꝰ om̃is incõmodi hũani expers ſũmo ꝑfectiſſime doctrinę ſplẽdore extinctꝰ eſt.

Xerampelline veſtes vt inq̃t Probꝰ fuerunt ad vſum matronarũ ampellini coloris qui inter coccinũ ⁊ muriceũ medius eſt ξερον: ſiccũ ſignificat. Itaq́ꝫ xerampellinus coloris eſſe credik: quẽ vulgo roſam ſiccam noiamus. Alij xerampellinas dicũt latine dici Atrabaticas: Hoc eſt que colorẽ atrũ .i. nigrũ habent.

Xerolophus pe. cor. dici poteſt ſiccus tumulꝰ ξηροσ ſiccus λοφοσ tumulus. Nãq́ꝫ ex lapidibꝰ conſtrui cõſueuerãt principũ tumuli.

Xerolibya: latine ſicca libya dicik.

Xerophagiũ: cõmeſtio ſiccorũ ciborum.

Xerophthalmia arida lippitudo: cum nec tument: nec fluunt oculi: ſed graueſcunt.

Xeria: emplaſtra ſicca: ſicut hygremphlaſtra vocank liquida emplaſtra.

Xerxes: latine dr bellator. vnde Artoxerxes magnus bellator: fuit perſarũ rex qui ꝯtra athenięſes magnũ collegit exercitũ. Tradunt ſcriptores numerũ copiarũ terreſtriũ quas in gręciã duxit xerxes fuiſſe. clxx. myriades .i. decies ſepties centena millia. Mirias eñ numerus eſt continẽs decẽ millia. Tranſiuit eius exercitus ꝑ ſeptẽ dies totidẽq́ꝫ noctes nullo tẽpore intermiſſo. Sed nauali prelio a Themoſtocle gręcorũ duce victus rex ipſe cum paucis aufugit. Fuit filius darij regis ex Atoſa Cyri filia. Hanc hiſtoriã Herodotus late ſcripſit.

X Ante Y

Xylon gręce: latine lignum dicik/vnde xylobalſamum lignum balſami.

Xylinum: qđ et xylon dicik .i. qđ vulgares bambatium dicunt. Unde xyline veſtes.

Xylocaſia: lignum Caſie.

Xylophagus pe. cor. vermis qui albꝰ obeſus nigello capite eſt: ac naſcik in lignoꝝ carie lignũ corrodens. In ponto ⁊ phrygia comedik: vt auctor eſt Hiero. coatra Ioui. Et quomõ inquit apud nos ficedula et attagen mullus ⁊ Scarus in delicijs cõputantur: ita apud illos ξυλοφαγιον comediſſe luxuria eſt.

Xyphis: gręce ξιφοσ ſignificat enſem. Unde xyphię ſtellę ex cometarũ genere in mucrones faſtigiate.

Xyſtus a gręcis dr porticus ampla latitudine exercitatiõi accõmodata in qua Athlete per hyberna tpa exercenk. Hinc xyſtici dicunk athelete in xyſtis pugnantes. Sue. in Augu. Nec tamen eo minus aut xyſticorũ certatiões aut gladiatorũ pugnas ſeueriſſime ſemꝑ exegit. Xyſtici etiã dicunk qui xyſto ludũt. Significat enim xyſtos ſpiculum vel haſtile telum: vnde xyſtophorus latine ſpiculator. Interdũ xyſtus ſumik pro ambulatione in qua arbuſcule ſunt in plurimas ſpecies effigiate. Plini. Ante crypto porticũ xyſtus ẽ violis odoratus. Aliter Pli. li. v. epi. Ante porticum xyſtus conciſus in plurimas ſpecies diſtinctuſq́ꝫ buxo. Idẽ. Non tam ſtatuarum ⁊ tabularum

Pictarum ornatu edes ſuas ꝙ̄ xyſtis et nemoribus excoluit. Victr. Latini xyſta ambulationes appellant: quas greci paradromidas dicunt. Cicero in Bruto. Cū ambularē in xyſto/⁊ eſſem ocioſus domi. Qn̄ ꝟo xyſtꝰ adiectiuū eſt: ſignificat ornatū/terſū/politū.

Xyſtis: vrbs Carie: a qua Xyſtiani dicti ſunt populi: vt ſcribit Plinius.

Z Littera muta eſt pro ꝙ̄ primitus nōnunꝗ̄ ſimplex ſ. vt Sacynthus pro ζακυνθοσ: ſethus pro çethus. Quādoqꝫ duplicatum ſcribebamus: vt patriſſo ꝓ πατριζο: pytiſſo pro πυτυζω. Aliquādo ꝓ illa d ponebamꝰ: vt Madentius pro Meçentius: çeta etiā ſiue retecula dimi. apud Pliniū in epi. erat locus capax vnius lecti cū ſellis duabꝰ: qui velis obductis et reductis modo adijcitur cubiculo/modo aufert̃. Nomen qm̄ tribus e partibus feneſtras et ꝓſpectus habeat: atqꝫ ſolē multipliciter accipiat: quaſi απα του ζεειν: quod eſt feruere. Quādo ⁊ heliocaminꝰ in ipſa çeta ponit̃: hoc eſt vaporariū quoddam ſolare: nō ad ignis vſum/ſed ad ſolis velut id quod vulgo luminare dicit̃: et in paduana gallia Lucerio: vel απρ του ζην: ꝙ i ea ꝯmodiſſime viuat̃: vt quā delicias ⁊ amores ſuos vocet Cecilius/ſicut a cōuerſatione victuqꝫ dieta. De heliocamino Vlpi. in ſeruitutibꝰ vrbanis. Si arbor inquit heliocamino vl' ſolario ſolē adimat: dicendū erit qꝛ vmbrā facit in loco cui ſol fuit neceſſariꝰ cōtra ſeruitutē impoſitā fieri. De çeta Lāpridiꝰ. Indicos odores heliogabalus ad vaporādas çetas ſine carbonibus iubebat incendi. De çetecula Pli. Mox çetecula refugit quaſi in cubiculū.

Z Ante A

Zaçynthos: inſula ionij maris parua/cū vrbe eiuſdem nomis: a çaçyntho Dardani filio in q̄ imꝑauit dicta: cuiꝰ incole çaçynthij vocant̃. De hac Virg. li. iij. Iā medio apparet fluctu nemoroſa çaçynthos.

Zagrꝰ: vt inq̄t ſtra. mōs ē q̄ media a babylōia diuidit̃.

Zacāthei: fuerūt çaçynthiorū coloni in medio pyrenei mōtis ſiti: ⁊ iuxta fluuiū hybernū habitātes.

Zacharias: nomē ꝓphete ꝓprium.

Zamolſis: teſte Herodoto lib. iiij. Hiſto. fuit Pythagore ſeruus: cui Gete (putantes illum Saturnū eſſe) ſacrificia impendebant.

Zancule: Peleponēſi oppidū fuit in regione Meſſenia: in q̄ ipſa Meſſene. Fuit ⁊ çancle oppidū Sicilie a Meſſenijs cōdita in pelori ſinu: vbi ab oriēte maxime flectit̃: quā a ſuo noie dixerūt Meſſanā. Hinc çāclei meſſenioꝝ apud Pli. Et çāctea charibdis. Vel a fonte dictā vrbē putāt: vl' ab occultata ibi a ſaturno falce: quā lingua ſicula çāclon vocāt: vel a gigāte çancle/vel a loci curuitate. Curua em̄ çanclia vocāt.

Zancleum: ſaxum in freto ſiculo dictū: a çancle propinquo Sicilie oppido.

Z Ante E

Zea: genꝰ frumēti ſimile farri: q̄ vulgo ſpelta dicit̃. Ex hac fit Alica. Ex çeatico hordeaceo ve cibario q̄ ſunt principū Equiſones: equos alere cōſueuerunt.

Zedoron: dicit̃ terra çean donans.

Zeloſas. et çelor deponens: ſignificat emulor. Augꝰ li. j. Cōfeſſ. Vidi ego ⁊ expertus ſum çelantem paruulum: necdū loquebat̃: et intuebat̃ pallidus amaro cōſpectu collactaneū ſuū. Ponit̃ interdum çelari ꝓ iraſci: ſm̄ illud qͦ ꝑ ꝓphetā dicit̃. Indignatione magna çelatus ſum ſion. Et çelare eſt imitari: vt illud: Neqꝫ çelaueris facientes iniquitatem.

Zelus: modo inuidiam/modo amorem/modo emulationem ſignificat.

Zelotes penul. ꝓd. idem eſt quod emulor. Unde Simon apoſtolus dictꝰ eſt çelotes/quādoqꝫ dicit̃ amator. Et ſic dn̄s noſter appellat̃: quoniā ita nos amat/vt nolit fornicari poſt deos alienos.

Zelotypus pe. cor. çelator ſeu emulator forme. Nā ζηλοσ emulatio eſt: τυποσ forma. Qui igit̃ ita amat vt ſolliciťꝰ ſit ne q̄s amore ſuo ꝑfruat̃/çelotypꝰ ē. Iuue. Ponere çelotypo iuuenis ꝓlatꝰ biarbe. Zelotypia: egritudo animi ex eo ꝓueniēs ꝙ timeat ne adſit alteri: ꝙ cū nemine velis habere cōmune.

Zeno fuit philoſophus cithicus ex Cypro grecie ciuitate/Stoicorū ſecte conditor: tanto in honore apud Atheniēſes habitus: vt apud eū claues vrbis deponerent: ornarentqꝫ ipm̄ aurea corona ⁊ imagine erea. Hic adoleſcēti cuidā inepta multa loquēti ait. Ideo duas habemꝰ aures: os autē vnū ſcꝫ vt multa audiamus: pauca ꝟo loquamur. Deceſſit nonageſimo etatis ſue anno/ſine morbo. Nā vt ferunt: cuꝫ abiret ex ſchola: lapidē offendens digituꝫ perfregit: manu ꝟo terram feriens/illud ait: Ex niobe venio: quid me vocas: cōtinuoqꝫ ſe ſtrangulās interijt. Fuit ⁊ alius çeno Eleates: quē Dialectice inuentorē fuiſſe ſcribit Ariſtoti. Huiꝰ celebratiſſima fuit in perferēdis cruciatibus patiētia. Qui cū adoleſcētes nobiliſſimos cupiditate liberāde patrie inflāmaſſet cōtra Nearchū tyrānū: facto indicio cōprehenſus/traditusqꝫ eſt tortoribus torquēdus. Qui cū laceraret̃/vt cōſcios coniurationis nominaret: neminē illoꝝ nominauit: ſed amicos intimoſqꝫ tyrāni participes cōiurationis eſſe dixit. Deinde cū quippiā ſe in aurē tyrāni/loq̄ velle ſignificaſſet: eā mordicꝰ correptā nō ante dimiſit ꝙ̄ rapta aure populatū caput reliquiſſet. Sed cū complices cōiurationis ꝓferre cogeret̃: conciſam dentibus linguā in os tyrāni cōſpuit. Quo facto ciues tyrānū lapidauerūt. Fuit ⁊ alius çeno philoſophus epicureus Ciceronis ſynchronos. i. contemporaneꝰ: de quo idē Cice. lib. j. de fi. meminit ⁊ eū cū Attico frequenter audiuiſſe epicuri ſententias explicantē. Fuere et alij çenones quos nūc pretereo.

Zenobia: fuit mulier que a Ptolemeis originē ducēs grecis ac latinis litteris ornatiſſima: necnō ⁊ rebꝰ bellicis celeberrima in palmira ſyrie vrbe regnauit. Nec cū Saporem perſarū regē ſuperaſſet: tandē ab Aureliano Auguſto victa Romā in triumphū ducta fuit. Que in vrbe ſummo in honore conſenuit: a qua çenobia familia nūcupata eſt.

Zephyrus pe. cor. Fauonius ventus occidētalis: Flat em̄ ab occaſu eq̄noctiali aduerſus eurū: quaſi ζωφοροσ vitā ferens: vel qꝛ fert que ſunt ad vitā. Eo ſane plante omnes germināt ⁊ pullulant.

Zephyriū ꝟo ꝓmontorium eſt.

Zethis fuit filiꝰ Boree ex orithya/⁊ frater Calais.

Zethus cum h et u. fuit Iouis ex Antiopa filius/et frater Amphionis.

Zeugma atis. latine cōnexio ſiue adiūctio dicit̃. Figura cū plures ſenſus vno ꝯnectunt̃ ꝟbo/qͦ tribꝰ modis fit. Aut ꝓpoſito verbo ad qͦ reliqua reſpiciant: vt Vicit pudorē libido/timorē audacia/rationē amētia. Aut ꝟbo poſtpoſito: vt Neqꝫ is es Catilina/vt te aut pudor a turpitudine/aut metꝰ a ꝑiculo/aut ratio a furore reuocarit. Aut in medio ſenſuū poſito ꝟbo: vt Troiugena interpres diuum ⁊c. Enei. iij.

Zeuſis: latine iugatio dicitur. Quo nomine appellatꝰ eſt clariſſimꝰ pictor Heracleotes: qui in certamen picture cum Parrhaſio deſcendit. Fertur hic pinxiſſe puerū vuas ferētē: ad quas cū aduolaſſent aues: iratus eſt mira ingenuitate operi ſuo/⁊ dixit. Vuas melius pinxi ꝙ̄ pueꝝ. Nā ſi hunc conſummaſſem/aues